

Svoboda

Silvo Šinkovec

Janez je pridiral domov, zabrisal svojo torbo v kot in vzkliknil: "Sedaj sem svoboden človek!" Zaključil je šolanje. Pred njim so počitnice. Svoboden od česa? Od šolskih obveznosti. Na zabavi za najstnike je po zvočniku hreščal glas: "Danes bo Mojca zgubila nedolžnost!" Organizatorji so osnovnošolce nagovarjali k svobodni zabavi. Ni pravil! Kdo vam bo govoril, da je nekaj prepovedano? Kdo vam bo kratil sladkosti življenja?

Svobodo pogosto pojmuje kot "delaj, kar hočeš, saj si svoboden". Zato ponekod ni pravil v družini, v šoli, na cesti, ni pravil pri lastnini, v spolnosti, v besedah. "Kdo mi bo prepovedoval preklinjati, zmerjati, se izražati cinično? Saj s tem le izražam svojo jezo! Kdo bo omejeval mojo svobodo?" To preprosto pojmovanje svobode je danes zelo razširjeno. Pa ni pravo. To ni svoboda.

Kako naj se zavarujemo, da si kdo ne bi prisvojil naše lastnine, posegal v intimo, nam vzel dobro ime, poniževal, celo ubijal? Da bi zagotovili neko strpno družbo, prisegamo na pravno državo. Pravo naj postane varuh etičnih norm. Zato sodobna družba kopiči število pravil in zakonov. Kopiči in kopiči. Zakonodajca do neke mere res ureja odnose, toda sami zakoni ne ustvarjajo pravične družbe. Hitro si poiščemo bližnjice in opravičila: "Če ni tožnika, ni sodnika." Ali: "Moja svoboda se raztega do svobode druge osebe." Tudi to ni svoboda.

Pravično družbo ustvarjajo etični, notranje svobodni ljudje, ki so sposobni čutiti z drugim človekom. "Zakonov in zapovedi se držim, ker vem, da so smiselni in potrebni. Delam, kar je prav." Bistvo svobode je to, da se človek lahko sam odloča, da je avtonomen v svojih odločitvah. Svoboda mu omogoča, da se odloča za to, kar verjame, kar si želi, kar želi doseči. Temu rečemo, da je *svoboden za nekaj*, za tisto, kar ga čaka. Za svoj cilj, *telos*. Uresničiti svoje človeške zmožnosti, odkriti smisel bivanja in se približevati resnici, postati dober človek, spoštovati druge, živeti pravično in solidarno. Odrivati svetost bivanja. Svobodo posameznika ne omejujejo drugi ljudje, omejuje jo *resnica*. Samo svobodni ljudje morejo odgovarjati na klic ljubezni.

Le notranje svoboden človek lahko išče resnico. Sodobna psihologija ugotavlja pandemijo odvisnosti. Ljudje so zasvojeni z množtvom stvari. Gre za nemoč. Ne zmorejo reči ne: nezdravi hrani, cigaretam, alkoholu, spolnosti, igram, agresiji, poniževanju. To je notranja usužnjenost. Terapije in terapije so potrebne, da se nekaj ljudi osvobodi. Istočasno je nova množica potopljen v morje zasvojenosti. Filozofija potrošnje in zadovoljitve potreb nas samo še bolj peha v odvisnost. V nesvobodo. Imperativ zadovoljevanja vseh potreb je velika zmeta sodobnega človeka. Nismo srečni, če zadovoljimo vse potrebe. Človek se mora naučiti prestati notranjo frustracijo, ko niso vse potrebe zadovoljene. Uči se sprejeti bolečino, bolezen in minljivost bivanja, tudi smrt. To so velike učiteljice. Človeka učijo *svobode od* impulzov, strahu, ošabnosti, samozadostnosti, egoizma, agresivnosti, dominantnosti, narcisoidnosti.

Tone je dobil nekaj let zapora zaradi nesreče, v kateri so bile zelo poškodovane osebe. Nekdo od prijateljev je umrl. V ječi je. In razmišlja. Vrača se nazaj k nesreči. "Tole bom odslužil. To ni najtežje. Težje je živeti z zavestjo, kaj sem storil svojim prijateljem. Z občutkom krivde v srcu. Ta bo ostal tudi ko ne bom več za zapahi." Težko je biti v zaporu, toda ta zapornik je spoznal, da zapor ne pomeni bistvo nesvobode. Nesvoboda je notranja, ko ne zmorem ravnati tako, kot bi si želel in kot je prav.

Janez bo svoboden, ko mu delo ne bo več v breme, ampak prostor ustvarjalnosti in ljubezni. Mojca bo svobodna, ko ne bo imela več nekoga, ki bi jo silil v izkušnje, ki si jih ne želi; svobodna bo, ko si bo upala tožiti človeka, ki jo je premlado silil v nezdravo spolnost, v izkušnjo, ki ji ni bila kos in jo

je poškodovala. Tone bo svoboden, ko bo doživel, da mu je odpuščeno, da je odslužil svojo krivdo in da tudi sebi lahko odpusti. Notranje svobodni ljudje so sposobni ustvarjati spoštljive odnose, v katerih je resnična ljubezen.